

MAPA PUTA ISPUNJENJA ZAVRŠNIH MJERILA ZA PRIVREMENO ZATVARANJE PREGOVORA U POGLAVLJU 27 – ŽIVOTNA SREDINA

1. OPŠTE INFORMACIJE O POGLAVLJU

Poglavlje 27 – Životna sredina je jedno od najkompleksnijih pregovaračkih poglavlja, kako zbog tema kojima se bavi, tako i zbog velikih finansijskih sredstava koja su neophodna za ispunjavanje obaveza u okviru ovog poglavlja, kao i potrebe za kontinuiranim unapređenjem administrativnih kadrova zbog specifičnih znanja i vještina potrebnih za sprovođenje obaveza.

Cilj politike u oblasti životne sredine i klimatskih promjena je održivi razvoj i zaštita životne sredine. Politika zaštite životne sredine zasniva se na preventivnom djelovanju, principu zagađivač plaća, suzbijanju štete u životnoj sredini na izvoru, zajedničkoj odgovornosti i integrisanju principa zaštite životne sredine u ostale politike s ciljem očuvanja biološke ravnoteže.

Poglavlje 27 obuhvata 10 podoblasti, i to:

- 1) horizontalno zakonodavstvo,
- 2) kvalitet vazduha,
- 3) upravljanje otpadom,
- 4) kvalitet voda,
- 5) zaštita prirode,
- 6) kontrola industrijskog zagađenja i upravljanje rizikom,
- 7) hemikalije,
- 8) buka,
- 9) civilna zaštita i
- 10) klimatske promjene.

Crna Gora je na Međuvladinoj konferenciji u Briselu 10. XII 2018, otvorila pregovaračko poglavlje 27 – Životna sredina i klimatske promjene.

Vlada Crne Gore je 18. II 2021. donijela Akcioni plan za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene koji sadrži 251 obavezu koju je potrebno da Crna Gora realizuje u narednom periodu kako bi ispunila sve obaveze koje proizilaze iz Zajedničke pozicije EU za poglavlje 27. Akcionim planom su, takođe, definisane i aktivnosti koje je potrebno preduzeti kako bi se realizovale i preostale obaveze iz Nacionalne strategije za transpoziciju, implementaciju i primjenu pravne tekovine EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena odnosno Akcionog plana Strategije (početno mjerilo), koja je istekla i odnosila na period jul 2016-jul 20202, odnosno obaveze koje proističu iz Pregovaračke pozicije za poglavlje 27 koju je Vlada Crne Gore usvojila u februaru 2018.

1.1. IZAZOVI PREPOZNATI U POGLAVLJU 27

Ključni izazovi u poglavlju 27, koji su zajednički za svih 10 podoblasti, su **osiguravanje finansijskih sredstava**, posebno imajući u vidu investicije koje je potrebno uložiti u izgradnju infrastrukture u oblastima upravljanja otpadom i kvalitet voda i **jačanje administrativnih kapaciteta** neophodnih za primjenu i sprovođenje pravne tekovine u ovoj oblasti.

Naime, u skladu sa zaključcima **Analize finansijskih potreba za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27**¹, da bi se u periodu 2021-2025. realizovale planirane aktivnosti u Akcionom planu za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27 - Životna sredina i klimatske promjene – **procjena finansijskih potreba je na nivou od 483,076,838 €**.

Struktura izvora finansiranja sadrži sljedeće izvore:

- **državni budžet** (25%) koji obuhvata i jednim manjim dijelom, ulaganja jedinica lokalne samouprave; jedan dio ovih sredstava biće obezbijeđen i iz kredita;
- **ulaganja javnih preduzeća** (26%), prvenstveno u projekte u oblasti upravljanja komunalnim otpadnim vodama;
- **ulaganja iz sredstava prepristupne podrške – IPA** (15%);
- **ulaganja drugih donatora** (3%), poput GEF-a, Svjetske banke, Zelenog klimatskog fonda i dr;
- **ulaganja privrednih društava** (31%), čije je učešće u strukturi izvora i najveće (gdje će se takođe jedan dio tih sredstava obezbjeđivati povlačenjem kredita kod komercijalnih banaka).

Što se tiče konkretnih izazova u okviru podoblasti, u skladu s izvještajima EK o Crnoj Gori, neophodno je **unaprijediti implementaciju i sprovođenje pravne tekovine u oblasti upravljanja otpadom, kvaliteta voda, zaštite prirode i klimatskih promjena**. Takođe, neophodno je **preduzimanje urgentnih mjera za očuvanje i poboljšanje ekološke vrijednosti zaštićenih područja i potencijalnih područja Natura 2000**, kao što su **Ulcinjnska solana, Skadarsko jezero, rijeka Tara i ostali riječni tokovi**.

2. ZAVRŠNA MJERILA

U okviru ovog poglavlja je postignut visok stepen usklađenosti s EU propisima, a Crna Gora aktivno radi na ispunjenju završnih mjerila. Crna Gora u okviru ovog poglavlja ima definisanih **osam završnih mjerila**, i to:

¹ Dokument je u proceduri usvajanja od strane Vlade

1. Crna Gora nastavlja da se usklađuje s horizontalnim direktivama i pokazuje da će biti u potpunosti spremna da osigura njihovu efektivnu primjenu i sprovođenje na dan pristupanja.

Akcioni plan za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene, koji je Vlada donijela 18. II 2021, definiše jasne korake u pogledu: aktivnosti koje je potrebno preduzeti kako bi se realizovale obaveze definisane završnim mjerilom odnosno tekstom Zajedničke pozicije EU za Poglavlje 27; načina realizacije definisanih aktivnosti; nadležne institucije koje su odgovorne za realizaciju definisanih obaveza; roka do kojeg je potrebno realizovati aktivnosti i izvora finansiranja sa procjenom potrebnih sredstava za realizaciju definisane aktivnosti (gdje je to bilo moguće precizno identifikovati dok će Analiza finansijskih potreba u poglavlju 27, čije donošenje od strane Vlade se očekuje najkasnije u IV kvartalu 2021, dati preciznije informacije). Iako nema posebnog završnog mjerila u oblasti **industrijskog zagađenja**, Akcioni plan je adresirao i sve obaveze koje proizilaze iz Zajedničke pozicije EU za poglavlje 27 i u ovoj oblasti.

2. Kad je riječ o kvalitetu vazduha, Crna Gora se u potpunosti usklađuje s revidiranom Direktivom o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih zagađivača (NEC Direktiva 2016/2284/EU). Crna Gora predstavlja analizu ekonomski isplativih strategija kontrole emisija za 2020. i 2030. godinu, koja će poslužiti kao osnova za konačni sporazum između EU i Crne Gore o njenim obavezama smanjenja prema Direktivi NEC. Crna Gora godišnje izvještava o svojim emisijama, u skladu sa Direktivom i Konvencijom o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha i izrađuje Nacionalni program kontrole zagađenja vazduha. Nadalje, Crna Gora poboljšava pripreme za implementaciju pravne tekovine EU u ovoj oblasti, tako što redovno preduzima mjere za smanjenje nacionalnog zagađenja vazduha, posebno u zonama gdje su prekoračene granične vrijednosti EU za kvalitet vazduha, te izradom ili ažuriranjem planova za kvalitet vazduha, kako je predviđeno Direktivom o kvalitetu ambijentalnog vazduha i čistijem vazduhu za Evropu (Direktiva 2008/50/EZ).

Kao rezultat IPA projekta „Jačanje kapaciteta za upravljanje kvalitetom vazduha u Crnoj Gori, koji je završen u septembru 2019, izvršena je redovna revizija zona kvaliteta vazduha, a broj automatskih stanica za praćenje kvaliteta vazduha povećan je sa 7 na 10. Dodatno, nabavljena je nova mjerna i analitička oprema koja omogućava bolju teritorijalnu i vremensku pokrivenost podacima, kao i praćenje prekograničnog uticaja zagađenja vazduha.

U martu 2020, u skladu sa rokovima za izvještavanje o emisijama, ažurirani Inventar emisija zagađujućih materija u vazduh za period 1990-2018 i prateći izvještaj dostavljen je kroz EIONET mrežu za izvještavanje i prosljeđen Sekretarijatu Konvencije o prekograničnom zagađivanju vazduha na velikim udaljenostima (LRTAP). Time je ponovo uspostavljeno izvještavanje o emisijama zagađujućih materija u vazduh i

dostavljeni nedostajući podaci za period 2011-2018, kao i podaci za prethodne godine ažurirani u skladu s novom metodologijom (EMEP/EEA 2016).

Uskoro se očekuje donošenje Nacionalne strategije upravljanja kvalitetom vazduha za period 2021-2024, koja sadrži: program mjera za smanjenje emisija zagađujućih materija obuhvaćenih NEC Direktivom, procjenu troškova za sprovođenje mjera utvrđenih Programom mjera za smanjenje emisija zagađujućih materija obuhvaćenih NEC Direktivom, kao i planove kvaliteta vazduha za sve tri zone. Dodatno, EK je 15. III 2021. dostavljen Nacionalni program kontrole kvaliteta vazduha za period 2020-2029.

- 3. Crna Gora odlučuje o svom sistemu upravljanja otpadom i posvećuje odgovarajuće finansiranje infrastrukturnim investicijama, u skladu sa relevantnim zakonodavstvom EU, uključujući hijerarhiju otpada. Crna Gora uspostavlja programe prevencije otpada, priprema planove upravljanja otpadom (WMP) i usvaja mjere za odvojeno prikupljanje otpada za papir, metal, plastiku i staklo.***

U okviru novog Zakona o upravljanju otpadom, čija izrada je u toku, kao i Državnog plana upravljanja otpadom za period 2022-2027, biće dati odgovori na sve zahtjeve iz završnog mjerila u oblasti upravljanja otpadom odnosno obaveze definisane Zajedničkom pozicijom EU za poglavlje 27.

- 4. Crna Gora ostvaruje značajan napredak u usklađivanju pravne tekovine EU u sektoru voda, uključujući zakonodavstvo o vodi za piće, i Direktivi 2008/56/EZ kojom se uspostavlja okvir za djelovanje Zajednice u području politike o morskoj sredini. Crna Gora imenuje nadležne organe za pitku vodu i izrađuje planove upravljanja riječnim slivovima za svaki vodni sliv koji se nalazi u cijelosti na njenoj teritoriji, uključujući dijelove međunarodnih vodnih područja koja se nalaze na njenoj teritoriji.***

Skupština je 27. XII 2019. donijela Zakon o zaštiti morske sredine („Sl. list CG” broj 73/19), a tokom aprila 2021. su donijeti svi relevantni podzakonski akti kojima je zaokružena transpozicija Okvirne direktive o morskoj strategiji u skladu sa Zakonom o zaštiti morske sredine. Kroz dva GEF projekta: „Implementacija ekosistemskog pristupa (EcAp) u Jadranskom moru kroz planiranje namjene mora (MSP)” i „Promocija upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i obalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore”, čije sprovođenje koordinira MEPPU, sprovode se aktivnosti koje doprinose sprovođenju MSFD odnosno kroz koje se obezbjeđuju inputi i osnova za uspješno sprovođenje projekta IPA 2016 „Podrška upravljanju i monitoringu u upravljanju vodama u Crnoj Gori,” i kasnije sprovođenje MSFD na nacionalnom nivou.

Planovi upravljanja rječnim slivovima (Jadranskim i Dunavskim) će biti usvojeni u IV kvartalu 2021. Vlada je 26. XII 2019. donijela Odluku o određivanju ranjivih područja na vodnom području Jadranskog sliva, kao i Program monitoringa površinskih i podzemnih voda za 2020. godinu.

U novembru 2019. je otpočela implementacija IPA 2016 projekta „Podrška upravljanju i monitoringu u upravljanju vodama u Crnoj Gori,“ kroz koji će biti implementirane sljedeće direktive: Direktiva o nitratima, Direktiva o podzemnim vodama, Direktiva o poplavama i Okvirna direktiva o morskoj strategiji.

Vlada je 3. X 2019. usvojila Plan upravljanja komunalnim otpadnim vodama u Crnoj Gori (2020-2035), koji je dostavljen EK zajedno sa Planom implementacije Direktive o komunalnim otpadnim vodama 91/271/EEC (DSIP) i Informacijom o pripremi i glavnim elementima plana upravljanja komunalnim otpadnim vodama u Crnoj Gori (2020-2035), a 28. XI 2019. je donijet Program izgradnje kolektorskih sistema i postrojenja za tretman komunalnih otpadnih voda.

5. U oblasti zaštite prirode, Crna Gora Komisiji dostavlja listu predloženih Natura 2000 područja, u dovoljnoj mjeri pokrivajući tipove staništa i vrste u skladu sa zahtjevima direktiva o pticama i staništima. Crna Gora pokazuje sposobnost upravljanja mrežom Natura 2000, uključujući i pružanje odgovarajućeg statusa zaštite Ulcinjskoj solani i efikasno sprovođenje potrebnih mjera očuvanja koje dovode do poboljšanja statusa njene zaštite.

Kroz tri projekta: „Uspostavljanje Natura 2000 mreže“ koji koordinira Agencija za zaštitu prirode i životne sredine i koji se finansira iz državnog budžeta; „Očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta na područjima Prespanskog, Ohridskog i Skadarskog jezera (CSBL) i „Promovisanje upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i priobalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore“ koji koordinira MEPPU, a finansira GEF, tokom 2019. je mapirano ukupno oko 11% teritorije Crne Gore u skladu sa Direktivom o staništima, a realizovan je i terenski rad u skladu sa Direktivom o pticama. Ostvarenim rezultatima u navedena tri projekta, zajedno sa rezultatima ostvarenim u okviru prethodno sprovedenog IPA 2016 projekta „Uspostavljanje Nature 2000“, do sada je mapirano ukupno oko 30% teritorije Crne Gore. Vlada Crne Gore je 22. IV 2021. proglasila prvo morsko zaštićeno područje Park prirode „Platamuni“, a drugo zaštićeno područje Park prirode „Katič“ je proglašeno 16. IX 2021. Neophodno je kontinuirano obezbjeđivati sredstva za realizaciju terenskog rada.

Ulcinjaska solana je, na sjednici Skupštine opštine Ulcinj, održanoj 24. VI 2019, proglašena zaštićenim područjem - Parkom prirode, a 1. VII 2019. je proglašena močvarom od međunarodnog značaja i uvrštena na Ramsar svjetsku listu močvarnih područja. Crna Gora, u skladu sa zaključcima sa 12. sastanka Pododbora za saobraćaj, životnu sredinu, energetiku i regionalni razvoj (jun 2019) i video-konferencije na temu zaštite prirode (septembar 2019), na tromjesečnom nivou izvještava EK o nivou implemenatcije mjera za zaštitu Ulcinjske solane. Neophodno je dalje rješavati pitanje upravljanja ovim područjem.

6. Crna Gora nastavlja svoje usklađivanje s pravnom tekovinom EU u sektorima hemikalija, buke i civilne zaštite, i pokazuje da će biti u potpunosti spremna da osigura sprovođenje i primjenu zahtjeva EU na dan pristupanja.

U periodu od otvaranja pregovora u poglavlju 27 do danas, donijet je veliki broj podzakonskih akata i strateških dokumenata u oblastima hemikalija, buke i civilne zaštite. Detaljni planovi u pogledu daljeg unapređenja zakonodavnog, strateškog i administrativnog okvira u ovim oblastima je dat u Akcionom planu za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene.

- 7. Što se tiče klimatskih promjena, Crna Gora nastavlja svoje usklađivanje s pravnom tekovinom EU, posebno usvajanjem zakona o funkcionisanju Evropskog sistema trgovanja emisijama (EU ETS), u skladu sa EU ETS Direktivom 2003/87/EZ i njenim uzastopnim amandmanima. Crna Gora se dalje usklađuje sa relevantnim podzakonskim aktima o monitoringu i izvještavanju, akreditaciji i verifikaciji, registru Unije, besplatnoj dodjeli i aukciji. Crna Gora osigurava da postoji odgovarajući okvir za implementaciju EU ETS-a u cijelosti u pogledu praćenja, izvještavanja i provjere emisija gasova staklene bašte.**

Skupština je donijela Zakon o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena 27. XII 2019. („Sl. list CG”, broj 73/19). Ovim Zakonom dat je pravni osnov za donošenje podzakonskih akata (ukupno 13) čime će se implementirati važeće regulative i direktive EU u oblasti klimatskih promjena. Usvajanje ovog zakona, između ostalog, obuhvata mehanizme i procedure sistema EU za trgovinu emisijama GHG gasova, MMR Regulative o podjeli obaveze i mehanizmu praćenja i izvještavanja, akreditacija i verifikacija, o obaveznim smanjenjima emisija, o obnovljivim izvorima energije, o energetske zajednici, o obaveznim smanjenjima emisija iz sektora šumarstva, korišćenja zemljišta i promjene namjene zemljišta.

Donošenje podzakonskih akata u skladu sa Zakonom o zaštiti od negativnog uticaja klimatskih promjena je planirano tokom 2021.

- 8. Crna Gora, u skladu sa Akcionim planom za transpoziciju, implementaciju i primjenu pravne tekovine EU o životnoj sredini i klimatskim promjenama, značajno povećava kapacitete upravnih tijela na svim nivoima, uključujući inspeksijske službe, dodatno poboljšava koordinaciju rada i pokazuje da su sve odgovarajuće administrativne strukture i adekvatne obuke realizovane dovoljno ranije prije pristupanja kako bi se omogućila implementacija i sprovođenje pravne tekovine u svim sektorima ovog poglavlja.**

Nacionalna strategija za transpoziciju, implementaciju i primjenu pravne tekovine EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena (NEAS) se odnosila na period do jula 2020. Vlada Crne Gore je 19. XI 2020. usvojila Završni izvještaj o realizaciji NEAS-a. Prema Završnom izvještaju ukupan stepen realizacije obaveza za period 2016-2020 je 80,35%. Ovaj procenat smatra se uspješnim, posebno imajući u vidu da je od preostalih 68 nerealizovanih obaveza čak 14 vezano za donošenje novog Zakona o upravljanju otpadom i Zakona o homologaciji vozila.

Dodatno, planovi u pogledu daljeg jačanja administrativnih kapaciteta u poglavlju 27 su dati u Akcionom planu za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene.

B) PREOSTALI KLJUČNI KORACI U 2022-2023. GODINI

U skladu sa dinamikom realizacije obaveza koja je utvrđena Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27, u periodu 2022-2023. očekuje se nastavak harmonizacije nacionalnog zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU uglavnom kroz donošenje podzakonskih akata, međutim, očekuje se i donošenje važnih strateških propisa i politika kao što su Zakon o upravljanju otpadom i Državni plan za upravljanje otpadom u Crnoj Gori.

Usvojenim Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG) prati se dalja implementacija pravne tekovine na nivou 33 pregovaračkih poglavlja. U okviru poglavlja 27 – Životna sredina za period 2021-2023. godina planirano je 41 propisa, od kojih 9 u strategijskom okviru i 32 u zakonodavnom okviru. Nadležne institucije koje su odgovorne za sprovođenje obaveza u okviru ovog poglavlja su: Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprovreda, Ministarstvo kapitalnih investicija, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Agencija za zaštitu životne sredine, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju, Uprava za vode, Uprava za šume, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Institut za javno zdravlje, Uprava za nekretnine, Uprava pomorske sigurnosti, Uprava carina, Uprava policije i Uprava za statistiku sredine. Značajnu ulogu u implementaciji imaju javna preduzeća i privredna društva osnovana od strane države i to: Javno preduzeće Nacionalni parkovi Crne Gore, Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom Crne Gore, „Project-Consulting” d.o.o., JP „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje”, DOO „Vodacom“, Fond za zaštitu životne sredine, D.O.O. Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore, Institut za biologiju mora, Prirodnjački muzej, Uprava za inspeksijske poslove.

U skladu sa vertikalnom podjelom vlasti, nadležnost nad primjenom propisa iz oblasti životne sredine i klimatskih promjena imaju i jedinice lokalne samouprave. Inspeksijski nadzor u okviru JLS u oblasti upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom vrši komunalna inspekcija i komunalna policija. Komunalna inspekcija i komunalna policija nadležna je i za oblast buke u životnoj sredini za projekte koji se realizuju na lokalnom nivou. U narednom periodu, pristupiće se reviziji postojećeg Programa pristupanja Evropskoj uniji za period 2022-2023. i isti će obuhvatiti sve obaveze po osnovu daljeg usaglašavanja pravne tekovine.

Takođe, imajući u vidu da je proces transpozicije pravne tekovine EU uglavnom zaokružen, predstoji konkretna primjena obaveza koje proizilaze iz prenijetih direktiva, posebno u oblastima kvalitet voda, zaštita prirode, hemikalije, civilna zaštita i sl, kao i realizacija konkretnih aktivnosti na unapređenju zaštite parka prirode Ulcinjska solana.

C) PRAKSA DRŽAVE ČLANICE EU

Podrška država članica je od velikog značaja za realizaciju obaveza u okviru pregovaračkog poglavlja 27. Ovo se u prvom redu odnosi na primjenu pravne tekovine EU u nacionalno zakonodavstvo odnosno prilagođavanje istog nacionalnim specifičnostima.

Imajući u vidu sličnosti u sistemima i nepostojanje jezičke barijere, od velikog značaja je razmjena iskustava sa predstavnicima relevantnih institucija u Hrvatskoj i Sloveniji.

Crna Gora će u svom budućem razvoju uzeti u obzir krajnji cilj Okvirne Konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (UNFCCC) i Zelenog sporazuma (Green Deal) i biće posvećena razdvajanju emisija gasova sa efektom staklene bašte od svog ekonomskog rasta i započeti kretanje putem razvoja sa niskim emisijama. Crna Gora će, kroz ažuriranje narednog nacionalno utvrđenog doprinosa (NDC), povećati svoju ambiciju u odnosu na postojeću od 35% u odnosu na 1990. godinu koje će biti postignuto do 2030. godine, u smjeru sprovođenja mjera ublažavanja koje zahtijevaju značajna ulaganja, kao i mehanizama i podizanja svijesti u cilju obezbjeđivanja pravedne tranzicije.

U skladu sa unaprijeđenim zakonodavnim i strateškim okvirom za oblast upravljanja otpadom, Crna Gora će intenzivirati proces izgradnje nedostajuće infrastrukture kako bi se omogućio adekvatan tretman otpada, sanirala nelegalna odlagališta, povećao udio selektivnog odvajanja i reciklaže i osiguralo ekološki ispravno odlaganje.

U ispunjavanju navedenih ciljeva, Crna Gora se oslanja na brojne projekte koji su finansirani od strane EU, kao i ostalih međunarodnih partnera, kako u dijelu izrade strateških dokumenata, tako i u dijelu unapređenja zakonodavnog okvira ali i realizacije infrastrukturnih projekata. U kontekstu omogućavanja uspješnog sprovođenja Zelenog sporazuma odnosno Zelene agende za Zapadni Balkan, neophodno je posebnu pažnju posvetiti mogućnostima koje otvara Ekonomsko-investicioni plan za Zapadni Balkan, prepristupni fondovi, Fond za pravednu tranziciju, Zeleni klimatski fond i ostali.

3. POZICIJA POGLAVLJA UNUTAR TEMATSKOG KLASTERA

KLASTER:	14 – Saobraćajna politika
ZELENA AGENDA I	15 – Energetika
ODRŽIVA	21 - Trans-evropske mreže
POVEZANOST	27 – Životna sredina

a) Međuzavisnost i povezanost poglavlja 1 sa drugim poglavljima u ovom klasteru ili mogućnost posrednog uticaja na neki drugi klaster

Poglavlje 27 – Životna sredina se nalazi u okviru klastera Zelena agenda i održiva povezanost koji obuhvata četiri poglavlja: 14 – Saobraćajna politika, 15 – Energetika, 21 - Trans-evropske mreže i 27 – Životna sredina. Ovaj klaster ima utemeljenje u Programu ekonomskih reformi Crne Gore, Ekonomskom i investicionom planu i Zelenoj agendi za Zapadni Balkan. Ovogodišnjim Izvještajem EK o Crnoj Gori konstatovan je napredak u stvaranju „dan unaprijed“ energetskeg tržišta; Strategiji razvoja saobraćaja, zaštiti prirode i izradi Nacionalnog energetskeg i klimatskeg plana. Što se tiče preporuka za dalji rad, ponovljena je konstatacija iz prethodnih godina da bi Crna Gora trebalo da se fokusira na energetske sektor; transevropske mreže, telekomunikacije, TEN-T i TEN-E regulativu; zelenu tranziciju, upravljanje otpadom, kvalitet vode, zaštitu prirode i klimatske promjene. Određeni nivo spremnosti postignut je u poglavlju 27, dok je umjerena spremnost postignuta u dva poglavlja (14, 21). Dobar nivo spremnosti je postignut u poglavlju 15. Sa druge strane, konstatovan je ograničeni godišnji napredak u poglavljima 15 – Energetika, 21 - Trans-evropske mreže i 27 – Životna sredina, dok u poglavlju 14 – Saobraćajna politika nije bilo napretka, što je ponovljena ocjena iz prošlogodišnjeg izvještaja.

b) Potencijalne mjere rane integracije (u kojim segmentima pravne tekovine EU, evropskim inicijativama ili programima Unije Crna Gora može da učestvuje i prije samog članstva u EU)

Crna Gora je za sada posmatrač, ali je zainteresovana da postane članica IMPEL mreže (European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law), CARACAL (Competent Authorities for REACH and CLP); HelpNet (mreža Evropske agencije za hemikalije (ECHA)); Helpdesk (Eco label), kao i da se omogući učešće u programu LIFE – program EU za klimatsku akciju i životnu sredinu. Učešće u navedenim mrežama i tijelima EU bi, između ostalog, značajno doprinijelo jačanju administrativnih kapaciteta u ovim specifičnim oblastima. Takođe, omogućilo bi pravovremenu pripremu zakonodavnog okvira za primjenu EU acquisa.